

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДИТЯЧИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Марущак Олександра Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри початкової освіти та культури фахової мови
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Анотація: У статті розглянуто роль електронних дитячих періодичних видань у початковій школі як сучасного дидактичного засобу. Описано переваги їх використання: інтерактивність, доступність, розвиток цифрової грамотності, екологічність та підтримка індивідуального навчання. Проаналізовано сучасний стан української дитячої періодики, методи впровадження електронних дитячих періодичних видань у навчальний процес, а також виклики та рекомендації для їх ефективного застосування. Наголошено на необхідності поєднання традиційних і цифрових ресурсів для гармонійного розвитку молодших школярів.

Ключові слова: Електронні дитячі періодичні видання, початкова школа, цифрова грамотність, дидактичні засоби, мотивація до читання, інтерактивне навчання.

Сучасна освіта активно інтегрує цифрові технології, спрямовані на розвиток знань, умінь, навичок та загалом компетентностей учнів початкових класів. У нашій розвідці розглянемо таку частину дидактичних засобів як електронні дитячі періодичні видання. Адже вони є інструментом для залучення дітей до навчання, розвитку читання, критичного мислення та навичок роботи з інформацією.

Проаналізуємо переваги використання таких видань, методи їх впровадження у навчальний процес, виклики та рекомендації щодо ефективного застосування, а також розглянемо їх конкретні зразки.

Розглянемо загальну інформацію про сучасний стан дитячої періодики. На офіційному сайті Укрпошти на сьогодні доступно до передплати 76 найменувань всеукраїнських дитячих і молодіжних видань [1].

Наголосимо, що це всеукраїнські видання, а з регіональної періодики представлена лише одна дитяча газета, що випускається раз на півроку у Харкові («Маленькая страна»).

Кількість видається немалою, але варто проаналізувати їх детальніше. По-перше, ще десять років тому цей перелік видань для дітей був удвічі більшим.

По-друге, з-поміж них фіксуємо видання-наліпки, плакати з абетками (української та англійської мов), видання з настільними іграми, «одягалками», розмальовки із загадками та без них, саморобки, календарі – тобто, такі видання, які для досвідченого читача не є «справжньою дитячою періодикою». Також до цього переліку внесено комплекти різних видань і добірки номерів одного журналу різного часу виходу, наприклад, за півріччя чи рік.

Нижче представлені зображення конкретних видань із названого переліку, які пропонуються до передплати (рис. 1).

Рис. 1. Нетипові дитячі періодичні видання

Наявні й інші періодичні видання, класичного формату й різноманітного наповнення – таких, за нашими підрахунками, на 2025 рік пропонується 36. Частину із них також показано на рисунку (рис. 2). Тут представлені як відомі видання, із давніми традиціями, так і більш нові.

Рис. 2. Традиційні дитячі періодичні видання

Варто зазначити, що багато відомих дитячих періодичних видань у зв'язку з війною, фінансовими та організаційними труднощами припинили свою діяльність; це, до прикладу, такі журнали, як «Джміль», «Однокласник», «Барвінок», «Равлик».

Друкована періодика в епоху інтернету, гаджетів та інтерактивних додатків може здаватися віджилою. Але сучасні українські дитячі журнали варті уваги дітей, батьків і вчителів. Кожне з видань має своє «обличчя», аудиторію й особливості. А щоб триматись на рівні та відповідати сучасним вимогам подання інформації, вони частково або повною мірою презентуються в електронному вигляді.

Аналізуючи перелік сучасних дитячих періодичних видань, бачимо, що за способом передачі матеріалу часописи поділяються на такі групи: ті, що мають лише друковану версію; ті, що представлені лише електронною версією; видання, які пропонують друковану та електронну (частково чи повністю) версії. Відзначаємо, що найбільшою є остання група видань.

Розглянемо більш детально електронні дитячі періодичні видання (ЕДПВ). ЕДПВ – це періодичні публікації в цифровій формі, які створюються для дітей і містять різноманітні матеріали: статті та дописи, художні тексти, ілюстрації, інтерактивні вправи, творчі завдання, відео та анімацію. Вони

можуть бути доступні через вебсайти, мобільні додатки або спеціальні платформи.

З-поміж популярних тем в електронних дитячих періодичних виданнях виділяють: науково-популярні статті для дітей (про природу, космос, технології, мистецтво); літературні твори (казки, оповідання, поетичні твори); навчальні інтерактивні ігри та вікторини; матеріали для розвитку творчих здібностей (розмальовки, завдання для малювання (або ліплення, або вишивання, або кулінарії, або аплікації тощо) та створення проєктів).

Переваги використання електронних матеріалів дитячої періодики у початковій школі, на нашу думку, наступні:

- *Доступність та інтерактивність:* електронні видання забезпечують швидкий доступ до матеріалів через комп'ютери, планшети, смартфони, інтерактивні дошки; інтерактивний контент сприяє залученню дітей завдяки анімації, звуковим ефектам та ігровим завданням.

- *Підтримка індивідуального навчання:* учитель може дібрати матеріали для різного рівня підготовки учнів на власний розсуд; електронні видання дозволяють дітям самостійно обирати теми, які їх цікавлять, сприяючи формуванню самостійності.

- *Розвиток цифрової грамотності:* учні засвоюють базові навички роботи з відповідними технічними засобами та мережею; вчать критично аналізувати інформацію.

- *Екологічність:* використання цифрових видань знижує потребу у друкованих матеріалах, що сприяє збереженню природних ресурсів.

- *Можливість швидкого оновлення:* електронні видання регулярно оновлюються відповідно до актуальних подій чи освітніх програм.

Розглянемо, у який спосіб можуть використовуватися електронні періодичні видання у початковій школі:

1. *Відповідно до типових програм передбачено знайомство з дитячою періодикою, її розрізнення, використання у якості літературного матеріалу, посильний аналіз; окремо визначено знайомство з сайтами дитячих журналів:*

- Програма Шияна Р. Б.: Змістова лінія «Досліджуємо медіа» передбачає знайомство із засобами масової інформації: газетами, журналами; інтернет-ресурсами для дітей (зокрема сайтами дитячих журналів); елементами їх форми (кольором, фото, шрифтами) [2].

- Програма Савченко О. Я.: 1-й клас: змістова лінія «Читаємо» передбачає використання дитячої періодики як літературного матеріалу; відповідно до змістової лінії «Досліджуємо медіа» дитина повинна сприймати зміст і форму дитячих журналів; 2-й клас: у вимогах змістової лінії «Читаємо» зазначено, що дитина знає і називає найважливіші інформаційні ресурси, зокрема, дитячі газети і журнали, і вони можуть бути використані у якості літературного матеріалу; у змістовій лінії «Досліджуємо медіа» вказано, що учень висловлює свої думки і почуття з приводу прослуханих / переглянутих медіапродуктів, зокрема дитячих журналів; 3-4-й клас: змістова лінія «Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою» літературного читання передбачає формування прийомів роботи з дитячою періодичною літературою [3].

2. *У рамках інтегрованого навчання:* використання статей чи ілюстрацій із видань для тематичних уроків (наприклад, на уроці ЯДС учні можуть досліджувати відповідні теми через інтерактивні презентації та матеріали журналу «Джміль»).

3. *Організація проєктної діяльності:* учні використовують матеріали з періодики для підготовки доповідей, презентацій або малюнків.

4. *Мотивація до читання:* дитячі журнали з казками, оповіданнями, поетичними творами різними за тематикою допомагають виховувати стійку мотивацію до читання.

5. *Підтримка дистанційного навчання:* під час дистанційних уроків ЕДПВ можуть слугувати додатковим джерелом цікавих завдань.

6. *Розвивальні ігри:* інтерактивні завдання з математичними або мовними вправами, взяті з електронної дитячої періодики, підтримують ігровий підхід до навчання.

«Виклики» використання електронних дитячих періодичних видань:

○ *Технічні обмеження:* не всі заклади освіти чи учні мають належний доступ до необхідних пристроїв або стабільного інтернету.

○ *Перевантаження інформацією:* велика кількість електронного контенту може ускладнити вибір якісних матеріалів.

○ *Збереження балансу:* тривале використання електронних пристроїв може призводити до втоми очей, тому важливо обмежувати час роботи з екраном.

○ *Потреба в цифровій компетентності:* користувачі таких видань повинні володіти навичками роботи з електронними ресурсами.

○ *Наявність відповідного доступного матеріалу:* варто констатувати, що матеріал не всіх періодичних видань повністю представлений в електронному вигляді.

Рекомендації для ефективного застосування електронної періодики:

○ *Вибір якісних джерел:* намагатись використовувати перевірені ресурси, що відповідають освітнім стандартам і вподобанням учителів (до прикладу: «Пізнайко», «Джміль», «Малютко», «Барвінок», «Розумашки», «Стежинка» тощо).

○ *Інтеграція із традиційними методами навчання:* використовувати не лише цифрові, а й друковані видання.

○ *Регулярне оновлення матеріалів:* бажано регулярно знайомити дітей із новими випусками журналів, адже це підтримує актуальність тем та інтерес до самих видань.

○ *Контроль часу роботи з гаджетами:* необхідно дотримуватись рекомендацій щодо часу використання цифрових пристроїв у початковій школі.

○ *Робота з батьками:* проводити консультації з батьками щодо доречного й безпечного використання електронних матеріалів видань удома.

Для більш наочного розгляду пропонуємо ближче ознайомитись із цифровими матеріалами. Для початку звернемо увагу на офіційні сайти дитячих періодичних видань, адже це є найбільш ефективним способом популяризації

видання у мережі.

Найбільш поширеним способом представлення журналу є розміщення на сайті видання фрагменту номера з переліком цікавого матеріалу часопису. Подальше знайомство з ним можна продовжити за умов придбання або передплати. Частина редакторів розміщують на офіційних сторінках повні випуски видань, що, звісно, спрощує доступ до видрукованих цікавинок. Деякі видавці пропонують архів надрукованого матеріалу, розподіленого за жанровою приналежністю, незалежно від часу виходу номера. Нижче пропонуємо посилання на окремі дитячі періодичні видання та їх представлення у мережі (табл.1).

Таблиця 1

Дитячі періодичні видання України

№	Назва видання	Адреса сайту
1.	Газета «АБВГДейка малюка»	https://glife.com.ua/category/%d0%bf%d0%be%d1%80%d0%b0%d0%b4%d0%b8/abvgdejka-malyuka
2.	Газета «Казковий вечір»	https://web.archive.org/web/20110627203723/http://kazkovy.com.ua/ukr/kazky/?kazka=66
3.	Журнал «Джміль»	https://jmil.com.ua
4.	Журнал «Колобочок»	http://kolobochok.com.ua/ https://www.facebook.com/dytyachyyzhurnalkolobochok/photos?locale=ru_RU
5.	Журнал «Колосок»	https://kolosok.org.ua/vseukrajinskyj-pryrodnychyj-naukovo-populyarnyj-zhurnal/
6.	Журнал «Котя малюк»	http://www.kotya.com.ua/ https://www.facebook.com/kotya.maluk/photos?locale=uk_UA
7.	Журнал «Крилаті»	https://www.facebook.com/Krilati/ http://www.krylati.org/krylati/chytalnya_kazky.asp
8.	Журнал «Малятко»	https://www.facebook.com/malyatko.ua/?locale=uk_UA
9.	Журнал «Мамине сонечко від 2 до 5»	https://feya.net.ua/ https://www.facebook.com/mamynsun/photos?locale=uk_UA
10.	Журнал «На крильцях Ангела»	https://www.facebook.com/profile.php?id=100063642333578&locale=uk_UA
11.	Журнал «Пізнайко»	https://www.facebook.com/posnayko/?locale=uk_UA; https://f.eruditor.link/files/applied/children/development/periodic/piznayko/ https://issuu.com/posnayko
12.	Журнал «Розумашки»	https://rozumashky.com.ua/ https://www.facebook.com/rozumashki/photos?locale=uk_UA https://www.youtube.com/@rozumashkytv/playlists
13.	Журнал «Смайлик»	https://smaylik.org/ https://www.facebook.com/groups/244018443111705/?locale=uk_UA
14.	Журнал «Стежинка»	https://sns.org.ua/-stezhinka-78-.html
15.	Журнали «Веселі уроки», «Весела перерва», «Веселий саморобкін», «Веселі картинки», «Візерунок у долонях», «Івасик Телесик», «Юний моделіст-конструктор техніки», «Юний моделіст-архітектор».	https://vp-model.com/

На жаль, не всі офіційні сайти дитячих періодичних видань містять архів номерів, доступних для перегляду. Проте онлайн-ресурси пропонують не лише матеріали окремих часописів, а й цілі колекції колишніх і сучасних журналів. Так, наприклад, уже тривалий час існує проєкт «Читанка» [4] – дитяча публічна онлайн-бібліотека. Особливістю цього сайту є розміщення відсканованих дитячих книг та періодики, що давно не перевидаються. З-поміж усього розмаїття пропонованої проєктом літератури особливо привертають увагу такі часописи, як: «Барвінок», «Яблунька», «Малятко», «Соняшник», «Однокласник». Подібно до «Читанки» електронна бібліотека «Чтиво» [5] також пропонує матеріали дитячих часописів ХХ століття («Барвінка», «Соняшника» та «Веселки»).

Отже, використання електронних дитячих періодичних видань у початковій школі допомагає у навчанні та розвитку учнів, допомагають зробити освітній процес більш цікавим і результативним. Проте важливо зберігати баланс між традиційними й цифровими інструментами. Зрозуміло, що дитячі періодичні видання далеко не єдині корисні і цікаві дидактичні засоби, але якщо вони наявні і доступні, то чому б ними не скористатися?

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Укрпошта. Дитячі та молодіжні медіа. URL : https://peredplata.ukrposhta.ua/index.php?route=product/category&path=97_98&limit=100.
2. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 3-4 клас. URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Shyuan.pdf>.
3. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3-4 клас. URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf>

4. Дитяча публічна онлайн-бібліотека «Читанка». URL :
<http://chytanka.com.ua/>.
5. Електронна бібліотека «Чтиво». URL : <https://chtyvo.org.ua/>.